

Willem Oltmans

Willem Leonard Oltmans (Huizen, 10 juni 1925 – Amsterdam, 30 september 2004) was een Nederlands journalist.

1 Levensloop

Oltmans werd geboren als zoon van een jurist; zijn moeder was de dochter van een Nederlandse kininefabrikant. Hij groeide op in Bosch en Duin en kreeg bijlessen Duits van Gertrude Büringh Boekhoudt, die haar hele leven lang Oltmans' belangrijkste vertrouweling was. In de jaren vijftig werd Büringh Boekhoudt door de koninklijke familie aangesteld als begeleidster van Beatrix en de andere prinsessen. Oltmans volgde zijn middelbareschoolopleiding aan Het Baarnsch Lyceum en studeerde aan Nijenrode en Yale University. In 1953 werkte hij op de buitenlandredactie van het *Algemeen Handelsblad* en in 1954 ging hij voor United Press werken, om een jaar later over te stappen naar *De Telegraaf*, als correspondent in Rome.

1.1 Nieuw-Guinea

Tegen de zin van de Nederlandse overheid interviewde hij in 1956 Soekarno toen deze een bezoek aan Rome bracht. In 1957 bepleitte hij vanuit Jakarta de overdracht van Nieuw-Guinea. Hierdoor werd hij in Nederland als landverrader beschouwd. Hij kreeg geen werk meer en verhuisde daarom naar de Verenigde Staten. In 1961 zou hij via een memorandum aan president Kennedy hebben voorkomen dat Nederland oorlog ging voeren om Nieuw-Guinea. Op zijn advies liet de Amerikaanse regering zich door prins Bernhard voorlichten over de kwestie Nieuw-Guinea. Toen minister van Buitenlandse Zaken Joseph Luns vervolgens in Washington kwam pleiten voor de Nederlandse zaak, zou Luns te verstaan zijn gegeven dat Nederland uit Nieuw-Guinea diende te vertrekken.

1.2 Tegenwerking en compensatie

Sindsdien werd Oltmans door Luns op alle mogelijke manieren tegengewerkt in het uitoefenen van zijn beroep. Na het vertrek van Luns gingen de pesterijen door; ook toen Oltmans naar Zuid-Afrika was verhuisd en de Nederlandse staat had laten weten daar te willen blijven wonen. Oltmans keerde ten slotte berooid naar Nederland terug. Hij voerde een jarenlang proces tegen de Neder-

landse Staat, dat hij won. In 2000 werd hem, na arbitrage van een door Pierre Vinken voorgezeten commissie van drie, als vergoeding van hem door de Staat toegebrachte schade acht miljoen gulden belastingvrij uitgekeerd.^[1] Na twee miljoen gulden aan advocaatkosten te hebben voldaan, kocht Oltmans van het resterende bedrag onder meer een penthouse aan het Singel te Amsterdam, dat hij *Huize Kok-Van Aartsen* doopte,^[2] en een Steinway-vleugel.

1.3 Televisiepersoonlijkheid

Hij had toen jaren in een eenkamerwoning te Amsterdam geleefd van een bijstandsuitkering. In 1997 nam Theo van Gogh zestien uur beeldmateriaal met hem op, met de bedoeling daaruit een televisieserie te monteren. (Een compilatie van het materiaal werd evenwel pas na hun beider dood uitgezonden.) In 1999 maakte Oltmans enkele televisieprogramma's voor *Kleurnet* van de Amsterdamse mediaondernemer Luc Sala, waaronder een interview met Jan Foudraine.^[3] Hierna vond hij de weg naar Hilversum terug en werd hij een bekende gast in diverse televisieprogramma's. Vooral de laatste jaren voor zijn dood was hij regelmatig op de Nederlandse televisie te zien. Zijn beroemdste televisie-optreden dateert echter al van 1985: een interview door Adriaan van Dis in het programma "Hier is... Adriaan van Dis" waarin Oltmans vindt dat Van Dis suggestieve vragen stelt en hij vervolgens woedend wordt.^[4]

1.4 JFK

In 1991 speelde Oltmans een bijrol (baron George de Mohrenschildt) in *JFK*, de film van de Amerikaanse filmregisseur Oliver Stone over de moord op president Kennedy. Oltmans vermoedde in werkelijkheid dat De Mohrenschildt meer van de moord wist en interviewde hem meerdere malen voordat De Mohrenschildt na een bezoek aan Oltmans in Amsterdam en een gezamenlijk reisje naar Luik dood werd aangetroffen in Florida. De officiële lezing was zelfmoord, maar volgens Oltmans was De Mohrenschildt vermoord.

1.5 Dagboek

Oltmans schreef tientallen boeken en hield sinds zijn achtste een dagboek bij, dat onder de noemer *Memoires* in 76 delen zal worden uitgegeven. Tot aan zijn dood in 2004

bleef hij actief als journalist, dagboekschrijver en commentator. Een jaar voor zijn overlijden begon hij nog met een website, waarop hij al snel dagelijks politiek commentaar plaatste. In de laatste jaren van zijn leven was hij goed bevriend met Adèle Luns-van der Maade (1928), de weduwe van Joseph Luns' broer Huib. Ook onderhield hij een vriendschap met Florrie Rost van Tonningen (1914-2007) (de *zwarte weduwe*).

1.6 Overlijden

Oltmans leed al geruime tijd aan kanker en was lid van de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie (NVVE). Om de aftakeling en ontluistering die met zijn ziekte gepaard zou gaan voor te zijn, maakte hij met hulp van de NVVE een einde aan zijn leven. Hij overleed op 79-jarige leeftijd in zijn woning te Amsterdam. Oltmans is begraven bij zijn ouders op de begraafplaats Den en Rust te Bilthoven, dicht bij de plaats waar hij was opgegroeid. Nog voor zijn overlijden was de grafzerk al voorzien van zijn naam, geboortjaar en sterfjaar.^[5]

2 Laatste interview

Enkele uren na zijn overlijden zond NOVA in een extra uitzending een interview door Theo van Gogh uit, dat niet lang voor Oltmans' dood was opgenomen en na zijn dood uitgezonden moest worden. Aan de orde kwamen onder meer de dood zelf en de vraag en of zijn persoonlijke kruistocht van 47 jaar tegen de Nederlandse Staat geen verloren tijd was geweest. Oltmans antwoordde dat persoonlijk eerherstel nooit verloren tijd is. Van Gogh bleef vragen of Oltmans met dit eerherstel het doel van zijn leven bereikt had: "Ben je besodemieterd, er is niks veranderd! [...] Ik word nog meer gehaat dan voorheen, omdat ik nu goed bij kas ben." Later in het interview kwam ter sprake dat het leven een grote pelgrimstocht is naar 'het Grote Misschien' (grand peut-être).

De laatste vraag was:

"Heb je je laatste woorden al bedacht?"

Waarop Oltmans antwoordde:

"Nee, want dat is nog even niet aan de orde."

3 Willem Oltmans Stichting

Het bestuur van de Willem Oltmans Stichting beheert de literaire nalatenschap van Willem Oltmans en is eigenaar van het auteursrecht. Voorzitter is prof. mr. Peter Nicolai, penningmeester is Casper van den Wall Bake en secretaris is Arendo Joustra.

4 Bibliografie (selectie)

Naast onderstaande publicaties schreef Oltmans artikelen voor *NRC Handelsblad*, *Het Vaderland*, *Haagse Post*, *Vrij Nederland*, de GPD-bladen, *De Typhoon*, *De Groene Amsterdammer*, *Elsevier*, *De Nieuwe Linie*, *Panorama*, *Nieuwe Revu*, *De Telegraaf* en andere binnenlandse en buitenlandse media. Hij maakte ook enkele documentaires voor de NOS.

- 1968 - *De verraders* (Van Amelrooij, Utrecht)
- 1973 - *Grenzen aan de groei (deel 1) - 75 gesprekken over het rapport van de Club van Rome* (Bruna, Utrecht)
- 1973 - *Den vaderland getrouwe - Uit het dagboek van een journalist* (Bruna, Utrecht)
- 1974 - *Grenzen aan de groei (deel 2) - 50 gesprekken over het rapport van de Club van Rome* (Bruna, Utrecht)
- 1976 - *USSR 1976-1990* (In den Toren, Baarn)
- 1976 - *Europa - 25 interviews over de toekomst van de Oude Wereld* (Bruna, Utrecht)
- 1977 - *Een reportage over de Kennedy-moordenaars* (Bruna, Utrecht)
- 1979 - *Amerika valt* (Loeb en van der Velden, Amsterdam)
- 1981 - *Made in Soestdijk* (Impuls Boek, Amsterdam)
- 1981 - *Over intelligentie* (Bruna, Utrecht)
- 1981 - *Het sovjet-standpunt - Interview met Georgii Arbatov* (In de knipscheer, Haarlem)
- 1984 - *In gesprek met Desi Bouterse* (Jan Mets, Amsterdam)
- 1984 - *Prins Claus (1965-1985) een reportage* (In den Toren, Baarn)
- 1986 - *Zaken doen - Notities van een ooggetuige* (In den Toren, Baarn)
- 1988 - *Het dagboek als Camera Obscura* (In den Toren, Baarn)
- 1990 - *Het dolgedraaide brein - Oltmans in discussie met Foudraïne* (Lakeman publishers, Amsterdam)
- 1992 - *Vogelvrij* (Jan Mets, Amsterdam)
- 1993 - *Notities uit apartheidslaan* (Jan Mets, Amsterdam)
- 1994 - *Persona Non Grata* (Papieren Tijger, Breda)
- 1995 - *Mijn vriend Sukarno* (Het Spectrum, Utrecht)

- 1998 - *De staat van bedrog* (Papieren Tijger, Breda)
- 1999 - *Mijn vriendin Beatrix* (Papieren Tijger, Breda)
- 2001 - *In het land der blinden* (Papieren Tijger, Breda)
- 2003 - ... *Is eenoog koning* (Papieren Tijger, Breda)
- 2003 - *Cry for war* (Papieren Tijger, Breda)
- 2004 - *Familie Album* (Papieren Tijger, Breda)
- 2009 - *Laatste wapenfeiten* (Papieren Tijger, Breda)

5 Externe links

- Dossier Koninklijke Bibliotheek
- Memoires van Willem Oltmans, 1925-1981 (volledige tekst)

6 Tekst-en beeldbronnen, medewerkers, en licenties

6.1 Tekst

- **Willem Oltmans** *Bron:* https://nl.wikipedia.org/wiki/Willem_Oltmans?oldid=44746294 *Bijdragers:* Patrick, Ellywa, Guaka, Jan Arkesteijn, Muijz, Puckly, Advance, Robbot, RobotE, Chris, RonaldW, Ewout~nlwiki, Michiel1972, Svdmolen, Robotje, Ype, J.N. Houterman, Rex, Maarten Hagi, Gpvosbot, RoboRex, UcuhaBot, BotEmpoor, LHO, Daniel575, Aleichem, Jos-uit-boston, YurikBot, Kleuske, Theo10, Lestari, Lucid~nlwiki, Jvhertum, CrazyPhunk, Joris, Aiko, Neeelz, Gertjangeertjes, Sjakie1130, Jop123, John McDeigle, Sans Souci~nlwiki, Harrydijkstra, 3wisemen, Ronaldhelm, Planetarium, Renson, Henkwvanasten, Parcival, Rpr~nlwiki, ArjanH, Jarii94, JanB46, Janzwijgt, Hansung, Marrakech, Edoderoobot, RudolphousBot, ArmTheInsane, Jthkoch, RomaineBot, EliseVanLooij, ErikvanB, Boekenrijk, Hollycochran, Paul de Ridder, Erik009, Paul Brussel, Lotje, KafiRobot, Maarten Rail, Kippenbot1, Addbot, TKlautz, Heide-Huis en Anoniem: 27

6.2 Beelden

- **Bestand:Commons-logo.svg** *Bron:* <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4a/Commons-logo.svg> *Licentie:* Public domain *Bijdragers:* This version created by Pumbaa, using a proper partial circle and SVG geometry features. (Former versions used to be slightly warped.) *Oorspronkelijke artiest:* SVG version was created by User:Grunt and cleaned up by 3247, based on the earlier PNG version, created by Reidab.
- **Bestand:Portal_icon.svg** *Bron:* <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c9/Portal.svg> *Licentie:* CC BY 2.5 *Bijdragers:*
 - Portal.svg*Oorspronkelijke artiest:* Portal.svg: Pepetps
- **Bestand:Willem_Oltmans_(1973).jpg** *Bron:* https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5f/Willem_Oltmans_%281973%29.jpg *Licentie:* CC BY-SA 3.0 nl *Bijdragers:* Nationaal Archief *Oorspronkelijke artiest:* (...) Punt / Anefo

6.3 Content license

- Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0